

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**GENEL KURUL
KARAR**

ALİ SUAT ERTOSUN BAŞVURUSU (16)

Başvuru Numarası : 2020/1500

Karar Tarihi : 18/9/2025

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Rıdvan GÜLEÇ

Recai AKYEL

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Selahaddin MENTEŞ

İrfan FİDAN

Kenan YAŞAR

Muhterem İNCE

Yılmaz AKÇİL

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Ali Suat ERTOSUN

Vekili : Av. Halim İNÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; kişilik haklarının ihlali sebebiyle açılan manevi tazminat davasının esası incelenmeden reddedilmesi nedeniyle şeref ve itibarın korunması hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/12/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formları ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu, Bugün gazetesinin 8/10/2009 tarihli sayısında yer alan "*Kendini aklayan müfettişe kıyak*" başlıklı haberde kullanılan ifadeler nedeniyle kişilik haklarına saldırıda bulunulduğunu ileri sürerek 20.000 TL manevi tazminata karar verilmesi istemiyle 6/10/2010 tarihinde dava açmıştır.

7. Ankara 6. Asliye Hukuk Mahkemesince (Asliye Hukuk Mahkemesi) 27/10/2011 tarihinde dava kısmen kabul edilerek başvurucuya 4.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmiştir. Kararda, başvurunun -o zamanki adıyla- Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) üyesi olduğu belirtilmiştir. Ayrıca haberde adı geçen müfettiş lehine oy kullanılsa bile HSYK tarafından kararların kurul hâlinde alındığı, bu nedenle başvurunun kullandığı oyun yetkinin kötüye kullanımı olarak yorumlanamayacağı ifade edilmiştir.

8. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay 4. Hukuk Dairesince (Yargıtay) 16/4/2012 tarihinde mahkeme kararının bozulmasına karar verilmiştir. Kararda, dava dışı eski müfettişin emekliye ayrılmasına ve sonra yeniden mesleğe dönmesine ilişkin sürecin bilgisi verildikten sonra yapılan yayının görünür gerçeğe uygun olduğu ve düşünsel bağlılığın korunduğu belirtilmiştir. Çatışan yararlar dengesinin başvuru aleyhine bozulmadığı ve davalı yönünden hukuka uygunluk nedeninin gerçekleştiğinin benimsenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

9. Karar düzeltme talebi üzerine yaptığı incelemede Yargıtay 20/10/2012 tarihinde bu talebi kabul etmiştir. Kararda; başvurunun gazetesinin sorumlu müdürü ve müdürün bağlı olduğu yetkili hakkında şikâyetle bulunduğunu, ilgili kişiler aleyhine basın yoluyla hakaret davasının açıldığını belirtmiştir. Dava konusu haber nedeniyle basın yoluyla hakaret suçundan açılan kamu davasının beklenerek tüm deliller değerlendirilmek suretiyle bir sonuca ulaşılması gerektiğini ifade etmiştir.

10. Asliye Hukuk Mahkemesi 13/5/2014 tarihinde davayı kısmen kabul ederek başvurucuya 4.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Kararda, dava konusu yapılan haber içeriği konusunda taraflar arasında uyuşmazlık bulunmadığını belirtmiştir. Haberin yayımlanış biçimi ve haberde yer alan kelimeler değerlendirildiğinde gerek haberin verilmiş biçimi gerekse haberde kullanılan kelimelerin haber kastıyla yapılmadığını ve başvurunun kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğunu ifade etmiştir.

11. Yargıtay 10/9/2015 tarihinde mahkeme kararının bozulmasına karar vermiştir. Kararda, yukarıda belirtilen 16/4/2012 tarihli kararda yer alan hususlar yinelenmiştir (bkz. § 9). Karara karşı yapılan karar düzeltme talebi, Yargıtayın 4/10/2016 tarihli kararıyla reddedilmiştir.

12. Daha sonra başvurunun aleyhine tazminat davası açtığı basın kuruluşu, 27/7/2016 tarihli ve 29783 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 668 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılmıştır.

13. Asliye Hukuk Mahkemesi 16/3/2017 tarihinde, 3/10/2016 tarihli ve 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (675 sayılı KHK) 16. maddesi uyarınca dava şartı yokluğu nedeniyle davayı reddetmiştir. Kararda, yukarıda belirtilen yargılama aşamalarına dair bilgi verildikten sonra yargılama aşamasında 675 sayılı KHK'nın yürürlüğe girdiğini belirtmiştir. Öte yandan kararın tebliğinden itibaren idareye yapılacak başvuru neticesine göre idari yargı nezdinde dava açılabileceğine de kararında yer vermiştir.

14. Bu karar uyarınca başvuru 6/7/2017 tarihinde Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Ankara Defterdarlığına (İdare) başvurmuştur. Bu başvuru cevap verilmeyerek zımnen reddedilmiştir.

15. Bunun üzerine başvuru 3/11/2017 tarihinde Ankara 14. İdare Mahkemesi nezdinde dava açmıştır. Dava dilekçesinde, haberin detayına yer verdikten sonra Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından kendisine 4.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar verildiğini belirtmiştir. Haberin neden kişilik haklarına saldırı teşkil ettiğini detaylıca açıkladıktan sonra 20.000 TL tazminatın haberin yayın tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile ödenmesini talep etmiştir.

16. Ankara 14. İdare Mahkemesi 19/7/2018 tarihinde davayı yetki yönünden reddederek dava dosyasının İstanbul İdare Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

17. İstanbul 13. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 27/12/2018 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Yukarıda yer verilen mevzuatın değerlendirilmesinden; 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 'Devir işlemlerine ilişkin tedbirler' başlıklı 5. maddesinin 1. fıkrası kapsamında Hazineye devredilen gazetelerin, devralınan varlıklarla ilgili olup kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle tevsik edilen borç ve yükümlülükleri tespiti ve hiçbir şekilde devralınan varlıkların değerini geçmemesi, ek mali külfet getirmemesi, kefaletten doğmaması ve Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY)'ne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle gerçek mal veya hizmet ilişkisine dayanması şartıyla bu varlıkların değerlendirilmesi suretiyle bunları uygun bir takvim dahilinde ödemeye, Maliye Bakanlığı yetkili olduğu ve tespiti konu edilebilecek borç ve yükümlülüklerle ilişkin olarak hak iddiasında bulunanlarca ilgili idaresine kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edileceği anlaşılmaktadır.

Olayda davacı tarafından Ankara 6. Asliye Hukuk Mahkemesinde Koza İpek Gazetecilik ve Yayıncılık A.Ş.'ye karşı 20.000,00-TL manevi tazminat istemiyle açılan davaya konu manevi tazminatın alacak olarak istenildiği, ancak söz konusu manevi tazminata ilişkin alacağın; somut, maddi vakaya dayalı, muhasebeleştirilmiş, denetim ve değerlendirmeye açık, kesinleşmiş bir ilama dayalı alacak niteliğinde olmadığı sonucuna varılmıştır."

18. Başvurucu, karara karşı 11/3/2019 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçede; açtığı davanın manevi tazminat istemine ilişkin olması nedeniyle manevi tazminatın muhasebeleştirilmiş, denetim ve değerlendirmeye açık, kesinleşmiş bir ilama dayalı olması gerekmediğini belirtmiştir. 2010 yılından beri devam eden davanın sonuçlanmamasının kendi kabahati olmadığını, dava devam ederken çıkarılan 675 sayılı KHK uyarınca dava şartı yokluğundan davasının reddedildiğini ifade etmiştir.

19. İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 10. İdare Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 15/10/2019 tarihinde istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

20. Nihai karar, başvurucuya 27/11/2019 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 27/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

21. 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinin (1) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnameler gereğince kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları ile bunların sahibi gerçek veya tüzel kişiler aleyhine 17/8/2016 tarihinden önce başlatılan icra ve iflas takipleri ile bu kapsamda Hazine ile Vakıflar Genel Müdürlüğüne husumet yöneltilen takipler hakkında icra müdürlüklerince, 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesi uyarınca düşme kararı verilir. Bu kararlar dosya üzerinden kesin olarak verilir ve takip alacaklısına resen tebliğ edilir. Tarafların yaptığı takip giderleri kendi üzerlerinde bırakılır."

...

(4) Birinci ve ikinci fıkralar uyarınca verilen kararlarda davacı veya alacaklının 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 5 inci maddesinde belirtilen usule uygun olarak ilgili idari makama, tebliğ tarihinden itibaren otuz günlük hak düşürücü süre içinde başvurabileceği belirtilir. İdari başvuru üzerine idari merci tarafından verilecek karar aleyhine idari yargıda dava açılabilir. İdari yargının verdiği karar kesin olup, uyumsuzluk adli yargıda hiçbir şekilde dava konusu yapılamaz."

22. 17/8/2016 tarihli ve 29804 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 670 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (670 sayılı KHK) 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan Kanun Hükmünde Kararnameler gereğince kapatılan ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının her türlü taşınır, taşınmaz, malvarlığı, alacak ve hakları ile belge ve evraklarının (devralınan varlık); her türlü tespit işlemini yapmaya, kapsamını belirlemeye, idare etmeye, avans dahil her türlü alacak, senet, çek ve diğer kıymetli evraka ilişkin olarak dava ve icra takibi ile diğer her türlü işlemi yapmaya, devralınan varlıklarla ilgili olup kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle tevsik edilen borç ve yükümlülükleri tespiti ve hiçbir şekilde devralınan varlıkların değerini geçmemesi, ek mali külfet getirmemesi, asıl borçlu ve diğer kefiller

hakkında kesin aciz vesikası bulunan haller hariç olmak üzere kefaletten doğmaması ve Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY)'ne veya diğer terör örgütlerine (Anayasa Mahkemesinin 26/10/2022 tarihli ve E.2018/85, K.2022/127 sayılı kararıyla iptal edilmiştir) gerçek mal veya hizmet ilişkisine dayanması şartıyla bu varlıkların değerlendirilmesi suretiyle bunları uygun bir takvim dahilinde ödemeye, kapatılan kurum ve kuruluşların taahhüt ve garanti ettiği ancak vermediği mal ve hizmet bedellerinin ödemesini durdurmaya veya ödemeye, tahsili mümkün olmadığı anlaşılan veya tahsilinde ve takibinde yarar bulunmayan hak ve alacaklar ile taahhüt ve garantilerin tahsilinden vazgeçmeye, her türlü sulh işlemini yapmaya, devralınan varlıklarla ilişkili kredi veya gerçek bir mal veya hizmet ilişkisine dayanan borçlar nedeniyle konulmuş ve daha önce kaldırılmış takyidatları kredinin veya borcun ödenebilmesini sağlamak amacıyla kaldırıldığı andaki koşullarla tekrar koydurmaya ve ihyaya, menkul rehinleri dikkate almaya, devralınan varlıklara konulan takyidatların sınırlarını belirlemeye ve kaldırmaya, finansal kiralama dahil sözleşmelerin feshine veya devamına karar vermeye, devralınan varlıkların idaresi, değerlendirilmesi, elden çıkarılması için gerekli her türlü tedbiri almaya, gerektiğinde devralınan varlıkların tasfiyesi veya satışı amacıyla uygun görülen kamu kurum ve kuruluşlarına devretmeye, devir kapsamında olmadığı belirlenen varlıkları iadeye, kapatılanların gerçek kişiye ait olması halinde devralınacak varlıkların kapsamını belirlemeye, tereddütleri gidermeye, uygulamaları yönlendirmeye, bütün bu işlemleri yapmak amacıyla usul ve esasları belirlemeye, vakıflar yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğü, diğerleri yönünden Maliye Bakanlığı yetkilidir.

...

(4) Birinci fıkra kapsamında tespite konu edilebilecek borç ve yükümlülüklerle ilişkin olarak hak iddiasında bulunanlarca bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altmış günlük hak düşürücü süre içerisinde ilgili idaresine kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilir. Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra yapılacak kapatma işlemlerinde ise altmış günlük süre kapatma tarihinden itibaren başlar.

..."

23. 675 sayılı KHK, 6/2/2018 tarihli ve 7082 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun ile; 15/8/2016 tarihli ve 670 sayılı KHK ise 8/2/2018 tarihli ve 7091 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun ile kabul edilerek kanun hâline gelmiştir.

24. 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinde yer alan "aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olmayan kişilerle" ibaresi Anayasa Mahkemesinin 26/10/2022 tarihli ve E.2018/85, K.2022/127 sayılı kararıyla iptal edilmiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

25. Anayasa Mahkemesinin 18/9/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Şeref ve İtibarın Korunması Hakkı ile Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

26. Başvurucu, gazete tarafından aleyhinde çıkarılan haber nedeniyle kişilik haklarının ihlal edildiğini belirtmiştir. Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde açılan dava sonucunda manevi tazminata hak kazanılmasına rağmen dava esnasında çıkarılan 675 sayılı KHK nedeniyle davanın usulden reddedildiğini ifade etmiştir. Daha sonra Mahkeme nezdinde açtığı davanın gerekçesiz bir şekilde reddedildiğini iddia etmiştir. Manevi tazminat alacağını muhasebeleştirilmiş, denetim ve değerlendirmeye açık, kesinleşmiş bir ilama dayalı olmasının mümkün olmadığını, zira ortada devam eden bir dava olduğunu aktarmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından 675 sayılı KHK öncesinde tazminat açısından haklı bulunulması karşısında İdare Mahkemesi ve Bölge İdare Mahkemesince gerekçe belirtilmeden davanın reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ve gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Öte yandan başvuru, kişilik haklarına basın yolu ile yapılan ağır saldırıya karşı dava açabileceği bir mahkemenin bulunmaması nedeniyle maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğine de başvuru formunda yer vermiştir.

27. Bakanlık görüşünde, başvuru tarafından açılan davanın reddine karar verilmesinin yargı mercilerinin hukuk kurallarının yorumlamasına ilişkin olduğu, yargı mercilerinin kararlarında bariz takdir hatası veya açık bir keyflik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde kalıp kalmadığı hususunun değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

2. Değerlendirme

28. Anayasa'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

29. Anayasa'nın "*Temel hak ve hürriyetlerin korunması*" başlıklı 40. maddesi şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir."

Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır."

Kişinin, resmî görevliler tarafından vâki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır."

30. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Hukuki tavsif (nitelendirme) ise başvuru tarafından ileri sürülen olgusal iddiaların Anayasa'da güvence altına alınan hangi hak, özgürlük ya da yasak kapsamında inceleneceğinin tespit

edilmesinden ibarettir. Bu bakımdan ileri sürülmeyen bir olay veya olguyu incelemek ya da bireysel başvuruya konu edilen hususun ötesinde yahut dışında bir karara varabilmek için *hâkim hukuku resen (kendiliğinden) uygular (jura novit curia)* ilkesine yani nitelendirme yetkisine başvurulamaz (kısmen benzer kararlar için bkz. *İrfan Durmuş ve diğerleri* [1. B.], B. No: 2014/4153, 11/5/2017, § 74; *Tochukwu Gamaliah Ogu* [2. B.], B. No: 2018/6183, 13/1/2021, § 120; hukuki nitelendirme yetkisinin kapsamı ile ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararları için birçok karar arasından bkz. *Radomilja ve diğerleri/Hırvatistan* [BD], B. No:37685/10..., 20/3/2018, §§ 101-126; *Pişkin/Türkiye*, B. No: 33399/18, 15/12/2020, §§ 62, 63; *Anı ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 37873/08, 12/1/2021, § 20).

31. AİHM'e göre de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (Sözleşme) kapsamındaki bir iddia veya şikâyet başvuru konusu *olaylara* ilişkin iddialar ile bu olayların dayandırıldığı *hukuki savlar* olmak üzere iki unsurdan ibaret olup şikâyetin nitelendirilmesinde şikâyetin dayandığı hukuki temeller ile şikâyetle sebebiyet veren olay ve olguların birlikte dikkate alınması gerekir. Ancak bu içtihadın başvuru tarafından ileri sürülmeyen olay ve olguların değerlendirilmesine ve bunların Sözleşme'ye uygunluğunun incelenmesine imkân tanımadığı vurgulanmıştır. Buna göre AİHM; önündeki bir başvuruyu, başvuru tarafından ileri sürülen hukuki gerekçelerle birlikte bildirilen olay ve olgular kapsamında ancak bunlarla sınırlı olacak şekilde incelemektedir (*Radomilja ve diğerleri/Hırvatistan*, §§ 110-125).

32. Başvurucu adil yargılanma hakkı ile maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkının ihlal edildiğini ileri sürse de iddialar özü itibarıyla şeref ve itibarın korunması hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı ile ilgilidir. Zira başvuru kişilik haklarına saldırı nedeniyle tazminat davası açmış olmakla birlikte bu davanın esasının incelenmemesinden şikâyet etmektedir. Bu durumda başvuru şeref ve itibarın korunması hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan şeref ve itibarın korunması hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

34. Anayasa'nın 12. maddesine göre herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Bu genel nitelikteki anayasal düzenleme ile bireylerin kişilik değerlerine yönelen ve zarar veren olumsuz tutum ve davranışlar dışlanmaktadır. Ayrıca Anayasa'nın 5. maddesinde, bireylerin temel hak ve özgürlüklerinin korunması, maddi ve manevi varlıklarının geliştirilmesi için gerekli şartların hazırlanması devletin temel amaç ve görevlerinden biri olarak sayılmaktadır (*Ali Çığır* [1. B.], B. No: 2015/19298, 8/5/2019, § 32; *Erol Kumcu* [2. B.], B. No: 2015/18988, 9/5/2019, § 32).

35. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese, hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47).

36. Bunun için sözü edilen başvuru yollarının sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, bir başka söyleyişle başarı şansı sunması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir ihlalin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir (Yusuf Ahmed Abdelazim Elsayad [2. B.], B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60,61; Cüneyt Durmaz (2) [GK], B. No: 2016/35468, 15/12/2021, § 45; Hakan Buzhane [GK], B. No: 2019/1278, 4/7/2024, § 14).

37. Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkı, temel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla oluşturulan idari ve yargısal mekanizmalara yapılan başvuruların mutlaka başvuru lehine sonuçlanmasını güvence altına almamaktadır. Bu bağlamda ilgili idari ve yargısal mercilere düşen ödev, başvuru hakkının şikâyetinin esasını inceleyerek ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karara bağlamaktır. Bununla birlikte mahkemelerin yorum ve değerlendirmelerinin söz konusu başvuru yoluna müracaat edilmesini anlamsız kılacak, başarı şansını zayıflatacak derecede keyfilik içermesi ya da açıkça makul olmayan bir muhakemeye dayanması hâlinde etkili başvuru hakkı ihlal edilebilir (Seyfettin Şimşek [2. B.], B. No: 2019/21111, 30/3/2022, § 41; Kenan Yıldırım [GK], B. No: 2017/28711, 14/9/2023, § 51).

38. Kişilerin etkili başvuru hakkı açısından sahip oldukları güvencenin kapsamı, ihlal iddiasına konu edilen hakkın niteliğine göre değişmektedir. Fakat genel olarak ifade edilmelidir ki Anayasa'nın 40. maddesi uyarınca sağlanması gereken başvuru yolunun hem teoride hem de uygulamada ileri sürülen ihlali önleme, ihlal devam etmekte ise sonlandırma veya gerçekleşip sona ermiş ihlallere yönelik olarak da makul bir tazmin imkânı sunma açısından etkili olması gerekmektedir (K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 71). Bu nitelikte bir başvuru yolu yoksa etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabacaktır (Mahfuz Güleriyüz [1. B.], B. No: 2020/25276, 9/1/2024, § 48).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

39. Somut olayda başvuru, gazetede yer alan haber nedeniyle manevi tazminat davası açmıştır. Asliye Hukuk Mahkemesi dava devam ederken çıkarılan 675 sayılı KHK uyarınca davayı usulden reddetmiştir. Başvuru, bu karar üzerine idareye başvurmuş; idare yapılan başvuruyu zımnen reddetmiştir. Bunun üzerine başvuru 20.000 TL manevi tazminat istemli davasını idari yargıya taşımıştır. İdare Mahkemesi de davayı reddetmiştir. Kararda; 670 sayılı KHK uyarınca Hazineye devredilen gazetenin borçlarının somut, maddi vakaya dayalı, muhasebeleştirilmiş, denetim ve değerlendirmeye açık, kesinleşmiş bir ilama dayanması şartıyla tazmin edilebileceğini ifade etmiştir. Başvuru lehine kesinleşmiş böyle bir ilamın bulunmadığını belirtmiştir. Karar istinaf aşamasından geçerek kesinleşmiştir.

40. Başvurucu, davanın esasına ilişkin iddia ve savunmalarının mahkemelerce incelenmediğinden yakınmaktadır.

41. Somut olayda Asliye Hukuk Mahkemesi, başvuru lehine 4.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verse de Yargıtayın bozma kararının ardından 675 sayılı KHK'nın yürürlüğe girmesi üzerine olayda dava şartı bulunmadığı gerekçesiyle davayı usulden reddetmiş; işin esasına girmemiştir. Başvurucunun 675 sayılı KHK çıkarılmadan önce, kişilik hakkının ihlal edildiği iddiasıyla uğradığını ileri sürdüğü manevi zararın tazmini amacıyla başvurabileceği yegâne yol, hukuk mahkemesi nezdinde manevi tazminat davası açmak olmuştur. Başvurucu da bu yolu kullanarak davasını açmıştır.

42. İdare Mahkemesi ise gazetenin başvurucuya somut, maddi vakaya dayalı, muhasebeleştirilmiş, denetim ve değerlendirmeye açık, kesinleşmiş bir ilama dayalı borcu bulunmadığı gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Mahkeme, 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin ilk fıkrasında yer alan "*kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle tevsik edilen borç ve yükümlülükleri*" ibaresini bu şekilde yorumlamıştır.

43. 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası da dikkate alındığında icra edilebilir bir alacakla ilgili olarak *kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edileceği* anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ilgili idari mercinin ve bu kararı denetleyen idare mahkemesinin somut olayda olduğu gibi kanaat getirici defter, kayıt ve belgelere dayalı bir alacağı anılan KHK kapsamında değerlendirebilecekleri söylenebilir. Ancak olayda olduğu gibi devam eden bir manevi tazminat davası yönünden henüz böyle bir alacak söz konusu olmadığı için anılan KHK hükümlerinin uygulanabilmesi mümkün değildir.

44. 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinde açıkça 670 sayılı KHK'nın 5. maddesine atıf yapılarak bu hükme göre işlem yapılacağı belirtildiği için olaydaki gibi bir manevi tazminat davasında da dava şartı yokluğundan davanın reddine karar verilebileceği söylenemez. Aksine bir yorum idari mercilerin 670 sayılı KHK'nın 5. maddesindeki usule aykırı olacağı gibi alacağın kanaat getirici defter, kayıt ve belgelere dayalı olması ölçütüyle de bağdaşmayacaktır. Diğer bir deyişle 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinde 670 sayılı KHK'nın 5. maddesindeki usulün uygulanması öngörüldüğüne göre devam eden bir manevi tazminat davasının kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilebilecek bir alacak olarak görülebilmesi mümkün değildir.

45. Asliye Hukuk Mahkemesince, 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinde 670 sayılı KHK'nın 5. maddesine atıfta bulunulduğu gözönünde bulundurulmamıştır. Hâlbuki kapatılan gazete aleyhine açılan şeref ve itibarın korunması ile ilgili manevi tazminat davasının 675 sayılı KHK'nın 16. maddesi kapsamında kalıp kalmadığının belirlenmesi için bu maddenin açıkça atıfta bulunduğu 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin kapsamı ve öngördüğü usulün incelenmesi gerekirdi. İdari yargı mercilerince de belirtildiği üzere kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilebilecek bir alacak mahiyetinde olmadığı için 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin ve dolayısıyla atıfta bulunulan 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinin uygulanabilmesi mümkün değildir. Somut olayda ise Asliye Hukuk Mahkemesince dava anılan hüküm uygulanarak dava şartı yokluğundan reddedilmiş, karar temyiz aşamasında da onanmıştır. Dolayısıyla davanın esas incelenmemiştir. Sonuç olarak başvurunun açtığı manevi tazminat davasının anılan KHK hükümleri kapsamında olup olmadığı belirsiz kalmış, her iki yargı yolu arasında -bu olay özelinde- farklı içtihatlar oluşmuştur.

46. Adli ve idari yargı makamlarınca ortaya konulan bu yaklaşım, şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetin etkili bir şekilde incelenmemesine ve bu nedenle şeref ve itibarın korunması hakkına yapıldığı ileri sürülen saldırı nedeniyle uğranılan zararın tespit ve tazminine ilişkin yeterli giderimin sağlanmamasına yol açmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle başvurunun şeref ve itibarın korunması hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

48. Başvurucu, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

49. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi *Ahmet Kartalkuş* ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024). kararında ilk bakışta ulaşılabılır olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun *ikincil niteliği* ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

50. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

51. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...”

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

52. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

53. 6216 sayılı Kanun'un 49. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre esas inceleme kapsamında bir temel hakkın ihlal edilip edilmediği ve varsa ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı belirlenmektedir. Aynı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ise ihlal kararı verilmesi hâlinde gerekli görüldüğü takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Buna göre ihlal sonucuna varıldığında ilgili temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verilmesinin yanında *ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağına belirlenmesi*, diğer bir ifadeyle *ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedil[mesi]* de gerekir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 54).

54. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle devam eden ihlalin durdurulması, ihlale konu kararın veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (Mehmet Doğan, § 55).

55. Bununla birlikte 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilirken idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez. Anayasa Mahkemesi ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederken idarenin, yargısal makamların veya yasama organının yerine geçerek işlem tesis edemez. Anayasa Mahkemesi, ihlalin ve sonuçlarının nasıl giderileceğine hükmederek gerekli işlemlerin tesis edilmesi için kararı ilgili mercilere gönderir (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 57).

56. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemler, yargısal işlemler veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (Mehmet Doğan, § 57). İhlalin yargılama mercilerinin ilgili mevzuatı yorumlamasından kaynaklandığı bazı hâllerde tazminata hükmedilmesi ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilmesi için yeterlidir.

57. Somut olayda Asliye Hukuk Mahkemesi, 675 sayılı KHK uyarınca, açılan manevi tazminat davasını usulden reddetmiştir. Ancak bu yorum yapılırken 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinde 670 sayılı KHK'nın 5. maddesine atıfta bulunulduğu gözönünde bulundurulmamıştır. Zira başvurusunun açtığı davada istediği manevi tazminatın idari yargı mercilerince de belirtildiği üzere kanaat getirici defter, kayıt ve belgelerle müracaat edilebilecek bir alacak mahiyetinde olmadığı için 670 sayılı KHK'nın 5. maddesinin ve dolayısıyla atıfta bulunulan 675 sayılı KHK'nın 16. maddesinin bu davada uygulanabilmesi mümkün değildir. Bireysel başvuruya konu nihai karar ise idari yargıya aittir. İdare Mahkemesi başvurusunun gazeteye karşı tazminat davası açtığını, yargılama

kesinleşmediğinden ortada kanaat getirici defter, kayıt ve belgelere dayalı bir alacak olmadığı yorumunu yapmıştır. Başka bir deyişle kesinleşmeyen manevi tazminat alacağını değerlendirmesinin mümkün olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

58. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. İhlalin nedeni ise başvuru hakkının açtığı manevi tazminat davasının KHK hükümleri kapsamında olup olmadığına ilişkin olarak adli ve idari yargı kollarında yer alan merciler tarafından yapılan yorumdan kaynaklanmaktadır. Diğer bir ifadeyle ihlalin manevi tazminat davasının karara bağlanması konusunda yargı kolları arasında verilen kararların farklılığından kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Hâl böyle olunca ihlalin giderilmesi için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Dolayısıyla somut olayda, yargılamanın yenilenmesi ihlalin sonuçlarını ortadan kaldıracak nitelikte bir yol olarak kabul edilemeyeceğinden başvuru lehine uygun bir tazminata hükmedilmesi yeterli bir giderim sağlayacaktır.

59. Bu itibarla Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya talebiyle bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Şeref ve itibar hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

D. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuru hakkının Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 18/9/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.